

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مطالعه‌ی کتاب در زمینه‌ی نماز

وارد مبحث جدیدی می‌شویم تحت عنوان نماز منتهی^۱ به عزیزان تأکید می‌کنم حتماً در مورد نماز بیندیشند و مطالعه و تحقیق کنند. هر چه فهم ما از نماز عمیق‌تر شود؛ نماز ما عمیق‌تر و با کیفیت بالاتری خواهد شد. خواندن چند کتاب را پیشنهاد می‌کنم؛ این‌ها کتاب‌هایی است که خود من از خواندن آنها بهره و لذت برده‌ام و ابوابی از حقیقت نماز را بر بنده گشوده‌اند. پیشنهاد می‌کنم اگر عزیزان آنها را مطالعه نکرده‌اند؛ حتماً با دقت و نه با سرعت، مطالعه کنند و با آموزه‌های عمیقی که در تبیین حقیقت نماز در این کتاب‌ها ذکر شده، آشنا شوند. حضرت امام رضوان‌الله‌تعالی‌علیه دو کتاب راجع به نماز دارند که خدا می‌داند چه اقیانوس‌های عظیمی از معارف الهی هستند. یک کتاب به نام «سرّ الصلوة» و دیگری به نام «آداب الصلوة». «سرّ الصلوة» در افقی بسیار بلند و «آداب الصلوة» در افق متوسطی است. البته آن متوسط هم از حد بسیاری از اهل علم و معرفت بالاتر است. حضرت امام رضوان‌الله‌تعالی‌علیه در کتاب «آداب الصلوة» ذکر کرده‌اند، بعد از نوشتن «سرّ الصلوة» لازم دیدند برای افرادی که هنوز به آن افق از معارف راه ندارند؛ کتابی بنویسند که معارف آن قابل فهم باشد و لذا کتاب «آداب الصلوة» را نوشتند؛ که کتاب بسیار عمیق و زیبایی است و به زبان فارسی نوشته شده‌است. خوشبختانه هر دو کتاب با کیفیت بسیار خوبی چاپ شده و در دسترس همه است. به خواندن این کتاب‌ها تأکید می‌کنم. البته ممکن است ابتدا برایتان خیلی سنگین به نظر آید؛ لذا از کتاب‌های دیگری هم اسم می‌برم که بالنسبه آسان‌فهم‌تر هستند؛ تا مقدمه‌ای برای رسیدن به این دو کتاب بزرگ شود. یک کتاب بسیار ارزشمند دیگر

کتاب «اسرار الصلوة» نوشته‌ی مرحوم آیه الله میرزا جواد آقای ملکی تبریزی رضوان الله تعالی علیه است. آن کتاب هم بسیار زیبا و آموزنده است و برای راه یافتن به حقیقت نماز، کتاب بسیار غنی و ارزشمندی است. کتاب دیگری هم هست به نام «اسرار نماز» از انتشارات فراهانی که در دل آن، سه کتاب قرار دارد. یکی «اسرار نماز» نوشته‌ی مرحوم ملا محسن فیض کاشانی اعلی الله مقامه، یکی «اسرار نماز» نوشته‌ی مرحوم شیخ حسنعلی نخودکی اصفهانی رضوان الله تعالی علیه و دیگری «اسرار نماز» نوشته‌ی شهید ثانی رضوان الله تعالی علیه؛ هر سه کتاب که در قالب یک جلد چاپ شده، بسیار ارزشمند و آموزنده و زیبا و عمیق‌اند. قاضی سعید قمی عارف بزرگ کتابی دارد به نام «اسرار العبادات و حقیقه الصلوة» که در بیان اسرار و رموز عرفانی نماز کتاب ارزشمندی است. کتاب دیگری است به نام «مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة» که کتاب بسیار ارزشمندی است و عرفان به زبان ائمه علیهم السلام است. درس‌های عرفانی امام صادق علیه السلام به یکی از شاگردانشان است که آن شاگرد به قلم خود آنها را نوشته است و خوشبختانه این کتاب ترجمه‌های متعددی هم شده و بعضی از بزرگان هم شرح‌های مفصّلی برای این کتاب نوشته‌اند؛ که لااقل حتماً ترجمه‌ی آن را بخوانید. اگر کسی بخواهد عرفان و معانی باطنی آموزه‌های دینی را بفهمد، نیازمند است که «مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة»ی منسوب به امام صادق علیه السلام را حتماً مطالعه کند. و اما از کتاب‌های خودمان. بحث‌هایی که راجع به نماز شروع کرده‌ام، با فرض این است که شما مبحث «عبادت» از کتاب «شراب طهور» را به خوبی خوانده‌اید؛ و الاً قبل از ورود به بحث «نماز»، باید بحث‌های کلی عبادات را می‌گفتیم و خود آن، بحث بسیار عمیق و مفصّلی است. عزیزانی که کتاب «شراب طهور» را با دقت و علاقه مطالعه کرده‌اند و سی‌دی آن را هم با دقت گوش کرده‌اند؛ می‌دانند که چه بحث‌های ظریفی است که با فشردگی تمام، در کتاب «شراب طهور» نوشته‌ایم. لذا عزیزان حتماً این مبحث از کتاب را، ولو تا حالا هم خوانده‌اند؛ یک بار دیگر مرور کنند. تا آن بحث‌ها که بحث‌های بسیار مهمی است و نسبت به آنچه اکنون راجع به نماز می‌گوییم جنبه‌ی مقدماتی دارد؛ در ذهن عزیزان باشد. سال‌های خیلی دور هم به مناسبتی، بحث نسبتاً مختصری راجع به چرایی نماز در جلسه گفتیم؛ در سی‌دی «مراقبات ۲» است. عزیزان آن را هم حتماً گوش

کنند تا آن بحث‌ها هم برایشان تداعی شود. عزیزان مبحث «نماز» از کتاب «آئین بندگی در آیین‌های اندیشه و احساس» را هم حتماً با دقت مطالعه کنند.

به هر تقدیر، مطالعه‌ی کتاب‌هایی که در زمینه‌ی نماز نوشته شده بسیار مفید است و من به همه‌ی عزیزان تأکید می‌کنم برای درک عمیق‌تر از حقیقت نماز به صورت جدی در این زمینه مطالعه کنند. البته خصوصاً در سال‌های اخیر، کتاب‌های ساده‌تر و روان‌تری هم به زبان فارسی نوشته شده که خوشبختانه بسیار زیاد و در دسترس‌اند و عزیزان می‌توانند آنها را ملاحظه کنند و از بین آنها آنچه را باب ذوق و در حدّ اطلاعاتشان است؛ انتخاب و مطالعه نمایند. مطالعه در زمینه‌ی فهم نماز باید مطالعه‌ی مستمری باشد، نه منقطع. یعنی انسان هر سطح از نماز را که درک کرد؛ در پی درک سطح بالاتری از حقیقت نماز برآید. اگر انسان یک عمر راجع به نماز مطالعه کند، تازه آخر عمر می‌فهمد از نماز هیچ نمی‌داند. خدا می‌داند نماز چه کیمیای عظیم و حیرت‌انگیزی در دستگاه الوهیت است.

امیدواریم خدای متعال به برکت حقیقت نماز که وجود امیرالمؤمنین علیه‌صلوات‌المصلین است، توفیق نماز را با همه‌ی مراتبش، نصیب همه‌ی ما بگرداند؛ به برکت صلوات بر محمد و آل محمد.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ